

НАСІННЕВА ПРОДУКТИВНІСТЬ ВИСАДКІВ БУРЯКА ЦУКРОВОГО ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ ЇХ САДІННЯ

Печенежська Л.В. студентка 5 курсу*

**Науковий керівник: к. с.-г. наук, доцент Філоненко С.В.*

Досліджено насінневу продуктивність висадків буряка цукрового гібриду Іванівсько-Веселоподільський ЧС 84 залежно від строків їх садіння.

Важливим завданням для буряконасінницьких господарств є збільшення виходу якісного бурякового насіння із одиниці площі. Одним із визначальних факторів, що впливають на продуктивність насінників, є вибір оптимальних строків їх садіння [4].

Численні дослідження науковців доводять, що строки садіння висадків буряка цукрового впливають на урожайні і посівні якості його насіння. За багаторічними даними Льговської дослідно-селекційної станції, ранні строки садіння (25 квітня – 2 травня) забезпечували отримання з 1 га, в середньому, по 26,5 ц/га насіння буряка цукрового з масою 1000 клубочків 23,4 г і енергією проростання насіння 84%. Пізні строки (20-25 травня) знижували урожайність насіння на 6,3 ц з 1 га, а масу 1000 клубочків – на 3,4 г, енергію проростання – на 15% [2].

Чим раніше і швидше висаджувати насінники, тим довшим є їхній вегетаційний період, краще використовується волога верхніх горизонтів ґрунту і вищий урожай насіння та його якість [3].

Відповідне положення підтримує і М.В. Роїк (2001). Садіння насінників, продовжує він, необхідно проводити у ранні строки. Саме при ранньому садінні рослини краще укорінюються, забезпечується нормальний розвиток бруньок – майбутніх стебел-квітконосів на головці коренеплоду [5].

Проте. О.В. Балагура (1999) стверджує, що висаджувати насінники буряка цукрового варто тоді, коли мине загроза заморозків, які можуть пошкодити сходи висадків і тим самим знизити продуктивність культури. До того ж, садіння у ранні строки призводить до формування дещо ослаблених біотипів, які у більшій мірі уражуються хворобами. Але і запізнення із садінням призводить до збільшення кількості «лінивців», зменшення урожаю насіння. Проте у будь-якому випадку варто дотримуватися правила: саджати коренеплоди потрібно по принципу «із ґрунту в ґрунт» [1].

Отже, можна зробити висновок, що питання дослідження строків садіння насінників буряка цукрового потребує додаткового висвітлення. Саме тому метою наших дослідів і було вивчення продуктивності насінників залежно від різних строків їх садіння в умовах Карлівської Державної Сортодослідної станції. Результати наших дворічних досліджень можуть бути використані в подальшому у господарствах відповідного напрямку діяльності.

Об'єктом досліджень слугував триплоїдний гібрид буряка цукрового Іванівсько-Веселоподільський ЧС 84, що рекомендований для вирощування в Полтавській області.

Дослідження проводились за такою схемою:

1. Строк садіння висадків через 2 дні після початку польових робіт.
2. Строк садіння висадків через 7 днів після початку польових робіт.
3. Строк садіння висадків через 12 днів після початку польових робіт.

Розрив між садінням коренеплодів у кожному варіанті складав 5 днів.

Розміщення ділянок варіантів та повторень систематичне.

Загальна площа ділянки складала 815 м², облікова – 540 м². Ширина ділянки (облікова) дорівнювала ширині смуги ЧС-компоненту (16 рядків) – 10,8 м. Загальна ширина ділянки крім цього включала ще й ширину смуги багатонасінного запилювача (2,7 м) і дві ширини стикових міжрядь (2 x 1,4 = 2,8 м). Тому загальна ширина ділянки складала 16,3 м. Довжина ділянки – 50 м. Повторність досліду чотириразова.

Садіння висадків проводили висадкосадильною машиною ВПС-2,8, яка висаджує за один прохід 4 рядки насінників із шириною міжряддя 0,7 м.

Садіння висадків проводили: 1 варіант – 4 квітня, 2 варіант – 9 квітня, 3 варіант – 14 квітня. Збирання врожаю проводили, як правило, наприкінці третьої декади липня – першої декади серпня.

Під час проведення дослідів передбачалось:

1. Встановити найоптимальніші строки садіння висадків буряка цукрового.
2. Вивчити вплив строків садіння на посівні якості насіння буряка цукрового.

У дослідах застосовувалася загальноприйнята для нашої області технологія вирощування висадків відповідно до рекомендацій Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України.

Результати дворічних досліджень впливу різних строків садіння висадків на продуктивність насінників та посівні якості гібридного насіння характеризують дані таблиці 1.

Отже, найбільшу урожайність гібридного насіння, в середньому за два роки, отримали на ділянках варіанту із раннім строком садіння насінників – 14,6 ц/га. Запізнення із садінням висадків на 5 днів призвело до зниження урожайності насінників на 1,1 ц/га.

На третьому варіанті, де висаджували висадки на 10 днів пізніше, отримали врожайність насіння нижчу на 2,5 ц/га, ніж на першому варіанті.

Вища продуктивність насінників на першому варіанті, на нашу думку, обумовлена тим, що садивні коренеплоди за ранніх строків садіння потрапляли у більш сприятливі умови і тому приживлюваність їх була кращою, ніж за пізніх строків садіння.

Після збирання врожаю з кожної ділянки були відібрані зразки насіння для визначення основних його посівних якостей. Отже, як доводять результати наших дворічних дослідів, строки садіння насінників деякою мірою вплинули на головні посівні якості бурякового насіння – енергію проростання, схожість та масу 1000 плодів.

Вплив строків садіння висадків на врожайність та посівні якості насіння буряка цукрового гібриду Іванівсько-Веселоподільський ЧС 84 (в середньому за 2009-2010 рр.)

Варіанти дослідів	Урожайність, ц/га	Показники якості насіння		
		енергія проростання, %	схожість, %	маса 1000 плодів, г
1. Садіння висадків через 2 дні після початку польових робіт	14,6	77	87	18,9
2. Садіння висадків через 7 днів після початку польових робіт	13,5	75	84	18,2
3. Садіння висадків через 12 днів після початку польових робіт	12,1	74	84	17,1
НІР _{0,05}	0,91	0,12	0,23	0,12

Так, наприклад, на варіантах із ранніми строками садіння насінників відповідні показники, в середньому за два роки, мали тенденцію до покращення. Енергія проростання насіння, що характеризує дружність сходів буряка цукрового, виявилася максимальною у насіння, що було зібране із ділянок першого варіанту (ранній строк садіння) і становила в середньому 77%. Найменшим цей показник виявився на третьому варіанті (садіння висадків через 12 днів після початку польових робіт) – 74%.

Схожість насіння буряка цукрового – це кількість нормально пророслого насіння відповідної культури на 10 добу. Цей показник вважається одним із головних показників якості бурякового насіння. Отже, в середньому за два роки, він виявився теж найбільшим на варіанті із раннім строком садінням насінників – 87%. На інших варіантах цей показник був дещо нижчим.

Стосовно маси 1000 плодів, яка характеризує крупність і їх ваговитість, то тут також прослідковується аналогічна тенденція, що мала місце при визначенні двох попередніх показників. Саме за ранніх строків садіння висадків мали найбільшу масу 1000 плодів, яка становила, в середньому за два роки, 18,9 г. Запізнення із садінням насінників буряка цукрового на 10 днів призвело до зменшення маси 1000 плодів на 1,8 г.

Отже, зважаючи на результати наших дворічних досліджень, можна зробити висновок, що у буряконасінницьких господарствах Полтавської області доцільно застосовувати саме ранні строки садіння висадків буряка цукрового, тобто через два-три дні після початку польових робіт. Саме за таких строків садіння створюються оптимальні умови для росту і розвитку рослин, що позитивно впливають на врожайність бурякового насіння і його посівні якості.

Бібліографія:

1. Балагура О.В. Удосконалення технології вирощування насіння цукрових буряків // Цукрові буряки. – 1999. - №4. – С.17-18.
2. Балан В.М. Формування гібридного насіння за різних умов вирощування // Цукрові буряки. – 2003. - №3. – С. 8-9.
3. Бурляй Г.Л. Актуальні проблеми насінництва цукрових буряків. Економіка АПК. – 1999. - №3. – С. 21-24.
4. Буряківництво. Проблеми інтенсифікації та ресурсозбереження. За ред. В.Ф.Зубенка. – К.: НВП ТОВ «Альфа-стевія ЛТД». – 2007. – 486 с.
5. Роїк М.В. Буряки. – К.: ХХІ вік – РІА. „Труд-Київ”, 2001. - 320 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ В КУЛЬТУРУ ГІСОПУ ЛІКАРСЬКОГО (*HYSSOPUS OFFICINALIS L*)

Сизоненко С.В. студент 4-го курсу*

**Науковий керівник: к.с.-г.н., доцент Белова Т.О.*

Багаторічна гілляста напівкущова рослина родини губоцвітих. Корінь добре розвинений, стрижневий, проникає на глибину до 2-2,5 м. Стебла чотиригранні, прямостоячі, біля основи здерев'янілі, 20-80 см заввишки. Зазвичай кущ має 25-30 стебел. Листки супротивні, дрібні (25-30 мм завдовжки, 3-8 мм завширшки), лінійно-ланцетні із загнутими донизу краями, короткочерешкові, крапчастозалозисті.

Квітки дрібні, неправильні, двостатеві з темно-синім, синім, фіолетовим, рожевим або білим забарвленням віночка. Чашечка трубчаста з 5 загостреними зубцями. Маточка з чотирироздільною верхньою зав'яззю і двома приймочками. Тичинок чотири, вони виступають із віночка на 3-5 мм. Суцвіття переривчастоколосовидне, яке складається із несправжніх напівкілець, розташованих по 6-8 штук у пазухах листків. Перехреснозаквітлена рослина, цінний медонос. Мед належить до кращих сортів. Гісоп має довгий період цвітіння і може бути використаний для закриття безвзяткових періодів протягом пасічникацького сезону. Цвіте у червні-серпні. Плід – однонасінний горішок, темно-бурого забарвлення, 1,8-2,5 мм завдовжки. Маса 1000 насінин – 0,8-1,3 г.

Походить з Південної Європи. Культивується як лікарська, декоративна і пряноароматична рослина в Україні, Молдові, Середній Азії, на Кавказі та Алтаї. Використовують траву (верхівки стебел до 20 см завдовжки), зібрану під час цвітіння рослини. Сушать при температурі 30-40°C. Сухої сировини виходить 18-20%. Вологість не вище 13%. Строк придатності – 1 рік.

Трава містить ефірну олію (0,6-2,0%) із своєрідним сильним скипидарно-камфорним запахом, дубильні і гіркі речовини, смоли, барвники, тритерпенові кислоти (олеанолова, урсолова), глікозид іссопін, флавоноїди (0,9-1,0%) пігменти, вітамін С, макроелементи (мг/г): К, Са, Mg, Fe, мікроелементи (мкг/г): Mn, Cu, Zn, Co, Mo, Se, Ba. Концентрує Fe, Mo, Se, B.

Максимальний вихід ефірної олії дають рослини з білими квітами, мінімальний з рожевими. Її широко використовують у медицині, парфумер-